

Research Paper

Leisure Time and Gender: A Reflection on the Lived Experience of Female Students of Shiraz University

Hamid Heydary¹, Sirus Mansoori^{2*}

1. Ph.D. of sociology, Department of sociology, Shiraz University, Shiraz, Iran

2. Assistant Professor, Department of Education, , Arak University, Arak, Iran

Received: 2020/11/05

Revised: 2021/03/05

Accepted: 2021/05/12

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jzv.2021.27112.3483

Keywords:

Gender, Leisure Time, Lived Experience, Leisure Structures, Students, Higher Education

Abstract

Introduction: The aim of this study was to study the lived experience of female students at Shiraz about leisure time.

Methods: The research approach used in the study was qualitative and also strategy was phenomenology. Potential participants in the study were female students at Shiraz University who were studied through purposive sampling based on the theoretical saturation rule. Data collection tool was semi-structured interviews and also thematic analysis technique was used to analyze the data.

Findings: Findings indicate that individual-oriented leisure orientation, limitation of community structures on leisure time, discriminatory leisure contexts, insecurity in leisure and economy-oriented leisure orientation are the main themes in the leisure patterns of Shiraz University students. Based on the research findings, the tendency to choose passive leisure and freely and selectively leisure orientations are the factors that explain the individual-oriented leisure orientation. Religious limitations, customary-cultural limitations, and political structure limitations have been identified as limitations on community structures over leisure time. Allocation of unequal facilities, limitations on leisure diversity and cultural perspectives are discriminatory leisure time. Mental-structural insecurity and nonsecurity in space and time explain the limitations of female students from insecurity in leisure time. Class distinction and leisure orientation also introduce students' economy-oriented leisure time.

Citation: Mansoori, S., Heydary, H. Leisure Time and Gender: A Reflection on the Lived Experience of Female Students of Shiraz University. Quarterly Journal of Women and Society, 2022; 12(48): 67-82

:doi: 10.30495/jzv.2021.27112.3483

*Corresponding Author: Sirus Mansoori

Address: 2. Assistant Professor, Department of Education, , Arak University, Arak, Iran

Tell: 09394363620

Email: smansoori06@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

Leisure time is always an important element in social life and participation in recreational activities is associated with quality of life (1, 2). On the other hand, it is considered leisure to be a social construct; As a result, leisure options vary from community to community (3). Also, women's leisure patterns are different from men's leisure patterns; In other words, leisure has different meanings for men and women (4). And men and women also have different types of leisure time. For example, the results of some studies show that boys' leisure needs are mainly defined in the form of tourism, sports, and celebrations, while girls' leisure patterns are more focused on artistic activities (5). In fact, men are more likely than women to pursue active leisure activities and women's leisure activities are mainly defined based on traditional gender patterns (4).

Reflecting on previous research, it can be concluded that most of the research conducted in this field is in the form of survey research and has mainly dealt with issues such as women's satisfaction with leisure time or the type of their leisure time. Therefore, research with a phenomenological approach in students as a large part of society in transition, can show a deep understanding of this field in Iran. In addition, since Shiraz is one of the national tourism centers and therefore the required leisure facilities are mainly in this city, so understanding the lived experience of female students of Shiraz University can be the social, cultural and economic contexts that govern the mind. Make students understandable. Therefore, the central question of the present study is "How do female students of Shiraz University experience their leisure time?" And "How is their leisure experience shaped?"

Methods

The research approach used in the study was qualitative and also strategy was phenomenology. Potential participants in the study were female students at Shiraz University who were studied through purposive sampling based on the theoretical saturation rule. Data collection tool was semi-structured interviews and also thematic analysis technique was used to analyze the data.

Findings

Based on narrative interviews, 127 open-source codes were identified; Then, by discovering the

relationships between open themes, 12 categories of first-stage organizing themes and five main themes were extracted. Thus, the data obtained from the interviews in the form of five main themes are described as the gender contexts of the formation of leisure patterns. Findings indicate that individual-oriented leisure orientation, limitation of community structures on leisure time, discriminatory leisure contexts, insecurity in leisure and economy-oriented leisure orientation are the main themes in the leisure patterns of Shiraz University students. Based on the research findings, the tendency to choose passive leisure and freely and selectively leisure orientations are the factors that explain the individual-oriented leisure orientation. Religious limitations, customary-cultural limitations, and political structure limitations have been identified as limitations on community structures over leisure time. Allocation of unequal facilities, limitations on leisure diversity and cultural perspectives are discriminatory leisure time. Mental-structural insecurity and nonsecurity in space and time explain the limitations of female students from insecurity in leisure time. Class distinction and leisure orientation also introduce students' economy-oriented leisure time.

Conclusion

Findings of the research introduced five main categories of individual-centered leisure orientation, limitation of community structures on leisure, discriminatory leisure contexts, insecurity in leisure time, leisure-oriented economy orientation as the main categories of forming leisure patterns of students. The results of the present study are in line with previous studies (38, 19, 4 and 33) which show that gender is the most important distinguishing factor of leisure behaviors. The distinction between girls' and boys' perceptions of leisure time is understandable, especially in developing countries, as developing countries, including Iran, still have patriarchal families and attention to socio-cultural structures. It is also traditional for women. Therefore, in such an atmosphere, mainly leisure and the technical, social and cultural contexts required for it are challenged for girls. As a result, many female students who, on the one hand, expect equal acceptance as members of society due to their higher education level, face challenges because social, cultural, and family norms for female students do not match their expectations. As a result, one of the things that leads to the differentiation of the two sexes and their different perceptions is leisure.

Ethical Considerations

All participants in the study participated in the study by filling out a consent form, and the researchers assured them that the results of the research were confidential.

Funding

The present study is an independent study and no financial support has been received from any organization in the research process.

Authors' contributions

The first author has compiled the theoretical literature of the research and also collected the research data. The second author has analyzed the qualitative data as well as compiled the research report

مقاله پژوهشی

اوقات فراغت و جنسیت: تاملی بر تجربه زیسته دانشجویان دختر دانشگاه شیراز

حمید حیدری^۱، سیروس منصوری^{۲*}

۱- دکترای جامعه شناسی، گروه جامعه شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

۲- استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه اراک، اراک، ایران (نویسنده مسئول)

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر، مطالعه تجربه زیسته دانشجویان دختر از اوقات فراغت بود.

روش: روش پژوهش نیز پدیدارشناسی انتخاب شد. مشارکت کنندگان بالقوه پژوهش، دانشجویان دختر دانشگاه شیراز بودند که با نمونه‌گیری هدفمند ۲۳ نفر از آنها مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل مضمون استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که جهت‌گیری فراغتی فردمحور، محدودیت ساختارهای جامعه بر فراغت، بسترهای فراغتی تبعیض آمیز، عدم امنیت در گذران اوقات فراغت و جهت‌گیری اقتصاد محور فراغت، مضامین اصلی در الگوهای فراغتی دانشجویان دانشگاه شیراز را شکل می‌دهند. براساس یافته‌های پژوهش، تمایل به انتخاب فراغت غیرفعال و جهت‌گیری‌های فراغتی آزادانه و انتخابی، عواملی هستند که جهت‌گیری فراغتی فردمحور، را توضیح می‌دهند. جنبه‌های مذهبی، محدودیت‌های عرفی- فرهنگی و محدودیت‌های ساختار سیاسی، به‌عنوان محدودیت ساختارهای جامعه بر الگوهای فراغت، شناسایی شده‌اند. تخصیص امکانات نابرابر، محدودیت در تنوع فراغت و نگاه فرهنگی، بسترهای فراغتی تبعیض آمیز هستند که فراغت آنها را شکل می‌دهد. عدم امنیت ذهنی- ساختاری و عدم امنیت مکانی و زمانی، محدودیت دانشجویان دختر را از عدم امنیت در گذران اوقات فراغت درک‌پذیر می‌کنند. همچنین تمایز طبقاتی و جهت‌دهی فراغتی نیز جهت‌گیری اقتصادمحور فراغت دانشجویان را معرفی می‌کند. با توجه به نتایج پژوهش به سیاست‌گذاران فرهنگی و فراغتی توصیه می‌شود تا اقدامات مورد نیاز را جهت رفع موانع ساختاری و ذهنی شکل گرفته در بین دانشجویان در حوزه فراغت، انجام دهند تا در این زمینه احساس تبعیض در بین دختران کاهش یابد.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۱۵

تاریخ داوری: ۱۳۹۹/۱۲/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۲۲

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jzv.2021.27112.3483

واژه‌های کلیدی:

جنسیت، اوقات فراغت، تجربه‌زیسته، ساختارهای فراغت، دانشجویان، آموزش عالی

* نویسنده مسئول: سیروس منصوری

نشانی: گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه اراک، اراک، ایران

تلفن: ۰۹۳۹۴۳۶۳۶۲۰

پست الکترونیکی: amansoori06@gmail.com

مقدمه

فراغت همواره یک عنصر مهم در زندگی اجتماعی است و شرکت در فعالیت‌های تفریحی، با کیفیت زندگی همراه است (۱) و (۲). از طرف دیگر باید فراغت را بر ساخته‌ای اجتماعی دانست و در نتیجه، گزینه‌های فراغت از جامعه‌ای به جامعه‌ای دیگر، متفاوت است (۳). همچنین، الگوهای فراغتی زنان از الگوهای فراغتی مردان متمایز است؛ به عبارت دیگر، فراغت برای زنان و مردان، معانی مختلفی دارد (۴). و نوع اوقات فراغت زنان و مردان نیز متفاوت می‌باشد. به عنوان مثال نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که نیازهای فراغتی پسران عمدتاً در قالب فعالیت‌های گردشگری، ورزشی و جشن و مراسم تعریف می‌شود در حالی که الگوی فراغتی دختران بیشتر فعالیت‌های هنری هستند (۵). در واقع مردان در مقایسه با زنان بیشتر به دنبال فعالیت‌های فراغتی فعال هستند و فعالیت‌های فراغتی زنان عمدتاً مبتنی بر الگوهای سنتی جنسیتی تعریف می‌شود (۴).

مسائل جنسیتی که در همه ابعاد زندگی ظاهر شده‌اند عمدتاً با تمرکز بر برابری جنسیتی در زمینه‌هایی مانند آموزش، تحصیلات، آگاهی، جایگاه و در دسترس بودن فرصت‌های اجتماعی و اقتصادی بوده اند. این تأکید وجود دارد که «نگرانی‌های مربوط به تبعیض‌های جنسیتی در حوزه فراغت، بیش از حد باقی مانده است» (۶ و ۷). بر این اساس، در پژوهش‌های فمینیستی سال‌های اخیر، فراغت زنان به عنوان مسئله اجتماعی، یک نگرانی عمده بوده است (۶ و ۷ و ۸ و ۹). پژوهش‌های فراغت، ایدئولوژی‌های جنسیتی و نابرابری‌های ساختاری مرتبط با جنسیت را به چالش کشیده‌اند (۸). فارغ از تفاوت مسائل فراغتی بین زن و مرد، برای ۷۷ درصد مردم، اوقات فراغت به معنای وقت آزاد است (۱۰). فراغت به معنای وقت آزاد، از تقابل با شرایط سخت و ساعات طولانی کار، شکل گرفته است؛ بر این اساس به زمانی که فرد می‌تواند به انجام امور دلخواه اختصاص دهد، بدون اجبار شرایط زندگی و کار، زمان فراغت می‌گویند.

علاوه بر این، آنچه در جوامع در حال توسعه و از جمله ایران حائز اهمیت است، این است که بسیاری از مقولات مربوط به حوزه سیاست، فرهنگ، آموزش، اقتصاد و اشتغال با جنسیت پیوند ناگسستنی دارد. به همین دلیل است که بسیاری از پژوهش‌ها (۱۱ و ۱۲ و ۱۳) بحث جنسیت را در این حوزه‌ها مورد مطالعه قرار داده‌اند. لذا اوقات فراغت زنان می‌تواند به عنوان یک موضوع اساسی در مباحث جنسیتی مطرح شود.

در رابطه با نقش بنیان‌های دینی در ارتباط با اوقات فراغت، می‌توان با بررسی منابع اسلامی به وضوح این موضوع را درک کرد که اوقات فراغت یکی از مباحثی است که مورد توجه بوده و

توسط معصومین به کرات به آن سفارش شده است. در واقع از آنجایی که دین اسلام به عنوان یک دین جاودان، بر آن است که آیین زندگی، الگوی زیستی و برنامه هدایتی جامعه، شیوه‌ها و راهکارهای عملی مناسبی برای ارضای همه نیازهای اولیه و ثانویه بشر تدوین کند تا مجموع استعدادها و قابلیت‌های فطری و غریزی او به صورت متوازن شکوفا شوند و در نهایت، برای هدایت او در مسیر رسیدن به غایات مقصود، بستر سازی مناسب ایجاد گردد. ارضای نیاز به فراغت و تفریح نیز اگر یک نیاز اصیل و واقعی تشخیص داده شود، از این قاعده مستثنا نخواهد بود (۱۴). به عنوان مثال در روایتی از حضرت علی (ع) نقل شده که فرصت‌های عمر همچون ابری شتابان است و ما را در غنیمت دانستن و استفاده از آن توصیه کرده است. همچنین در روایتی از امام کاظم (ع) آورده شده است که مسلمانان را به تقسیم اوقات خویش به چهار بخش راز و نیاز، کار و تلاش، ارتباط با دیگران و درک لذت‌های حلال و تفریحات سالم (۱۵) دعوت کرده است. علاوه بر این، از پیامبر اکرم (ص) نقل شده که تفریح کنید و بازی کنید زیرا دوست ندارم که در دین شما خشکی [افسرده‌دلی] دیده شود. یا در نقل قول مشابیهی از امام رضا (ع) آمده که می‌فرمایند از لذت‌های دنیوی حلال، نصیبی برای کام‌بایی خویش اختصاص دهید؛ لذت‌هایی که به جوانمردی و شرافت شما آسیب نزند، مسرفانه نباشد و شما را در انجام دادن امور دنیایان یاری کند؛ از ما نیست که دنیای خویش را به خاطر دینش و دینش را به خاطر دنیایش ترک گوید (۱۴).

بنابراین از روایات و متون اسلامی آنچه بر می‌آید این است که در اسلام به اوقات فراغت توجه شده است. همچنین همان‌گونه که در محتوای روایات مشخص است، در اسلام اوقات فراغت، مختص مردان در نظر گرفته نشده و در این بین روایات جنبه‌عام دارد، بدین معنی که بین زن و مرد در ارتباط با اوقات فراغت تفاوتی قائل نشده است.

گرچه در حوزه ی فراغت دیدگاه‌های مختلفی شکل گرفته است با این حال دو دیدگاه مربوط به فراغت زنان، نسبت به سایر دیدگاه‌ها شناخته شده تر است (۱۶). بر اساس دیدگاه اول، الگوهای فراغت زنان، نقش‌های جنسیتی را تقویت می‌کنند (۷) زیرا الگوهای فراغت ریشه در انتظارات نقش‌های سنتی دارد که منجر به تقویت کلیشه‌های جنسیتی می‌شود و نابرابری در روابط زنان و مردان را بازتولید می‌کند. یعنی «برنامه‌های فراغتی بر اساس معیارها و عاداتی ریشه‌دار و قدیمی، تعیین می‌شوند» (۱۷). در برنامه فراغت خانواده، اغلب از زنان مسئولیت برآورده ساختن نیازهای اعضای خانواده، به‌عنوان بخشی از کارهای خانه، انتظار می‌رود. زنان همچنان در قید و بند ساختار طبقاتی و فرهنگی جامعه هستند. میدان اجتماعی زندگی زنان و سرمایه‌های در

فراغتِ زنان، برای دست یافتن به نظریه فراغت، توجه به مفهوم فراغت در زندگی زنان و رابطه بین اوقات فراغت و ساختار روابط جنسیتی در جامعه، مهم است.

یافته‌های پژوهش‌های انجام گرفته در داخل کشور نشان می‌دهند، میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های فراغتی، پایین‌تر از حد متوسط است (۲۷) و موانع ساختاری، انتظارات و مسئولیت‌های مرتبط با خانواده و امور خانه و خانه‌داری، مشارکت زنان را در فعالیت‌های فراغتی محدود می‌کنند. دختران به نسبت پسران، منابع مادی و فرهنگی و فضاهای فراغتی کمتری دارند و آنها برای رفتارهای فراغتی‌شان قیدها و الزامات بیشتری دارند (۲۰). محدودیت‌های مربوط به فضاهای فراغتی و زمان فراغت، فرصت‌های فراغت زنان را بسیار محدود می‌کند. با این حال، بسیاری از دختران و زنان به دلیل وابستگی اقتصادی به مردان خانواده‌شان، برای انتخاب الگوهای فراغتی، محدودیت‌های اقتصادی دارند (۱۹)؛ بنابراین در گذران اوقات فراغت، گروه سنی، طبقه اجتماعی - اقتصادی، گرایش مذهبی و نیز جنسیت، سبب مرزبندی و ایجاد تفاوت بین گروه‌های مختلف می‌شود (۲۰). پژوهش صادقی و همکارانش (۲۸) نشان می‌دهند که الگوهای فراغتی، تمایزات و نابرابری‌های اجتماعی را بازنمایی می‌کنند. بر این اساس، نابرابری‌های فضایی، جنسیتی، قومیتی و نیز طبقاتی، الگوهای رفتار فراغتی و تجربه فراغتی جوانان را شکل می‌دهند؛ از این رو الگوهای فراغت، به عنوان انتخاب‌های فردی، تابع طبقه اجتماعی و جنسیت است (۲۹).

دختران دانشجو به شیوه‌های فراغت فعالانه و پسران دانشجو به شیوه‌های فراغت منفعلانه و سرگرمی‌خواهانه گرایش دارند (۱۹)؛ با این حال سایر پژوهش‌ها (۲۹) نشان می‌دهند، دختران بیشتر از پسران فعالیت‌های فراغتی انفعالی دارند و بیشتر وقت فراغت خود را در خانه سپری می‌کنند؛ به عبارتی دیگر زنان به خصوص در سنین بالاتر بیشتر به دنبال فعالیت‌های فراغتی غیرفعال و فردی و مردان به دنبال فعالیت‌های فراغتی فعال هستند (۴). همچنین یافته‌های پژوهش ادریسی و همکاران (۳۰) نشان می‌دهد، دانشجویان دختر بیشتر از دانشجویان پسر، فراغت تفریحی سرگرمی و اجتماعی دارند. یافته‌های پژوهش رفعت‌جابه (۲۰) نشان می‌دهد، زنان از چگونگی گذران فراغت‌شان رضایت‌ندارند. همچنین زنان به نسبت مردان، از الگوها و میزان و نوع فراغت خود، رضایت بسیار کمتری دارند (۱۹). در ارتباط با وابستگی مکانی به مراکز فراغتی، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که زنان توانایی وابستگی به مراکز و مکان‌های فراغتی بالایی دارند (۳۱). همچنین در پژوهش‌های جدیدتر نقش فضای مجازی در الگوی فراغتی زنان بسیار پررنگ‌تر شده است به گونه‌ای که در تبیین الگوی فراغتی زنان می‌توان به پنج عامل اثرگذار شامل فضای

دسترس و سبک زندگی فراغتی آنها هنوز به شدت در راستای خطوط طبقاتی توزیع شده است و پایگاه اقتصادی و اجتماعی آنها تا حد زیادی متأثر از پایگاه اقتصادی، اجتماعی خانواده مبدأ آنها است (۱۸). حتی گروه مرجع زنان و گروه مرجع مردان در الگوهای فراغت‌شان متفاوت اند و نقش‌های سنتی را بازتولید می‌کنند. دختران دانشجو به خود و خانواده‌شان اتکا دارند؛ درحالی‌که پسران دانشجو شخصیت‌های علمی و مذهبی و دوستان را الگوی زندگی خود قرار داده‌اند (۱۹). دختران به نسبت پسران، منابع مادی و فرهنگی و فضاهای فراغتی کمتری دارند اما آنها برای رفتارهای فراغتی‌شان، قیدها و الزامات بیشتری دارند (۲۰). به علاوه مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت می‌تواند کلیشه‌های نقش‌های جنسیتی را ارتقاء دهد. به عنوان مثال شو نشان داد که ورزش در مراکز تناسب اندام، زنان را تحت فشار تصویر بدن نازک که در فرهنگ عامه به تصویر کشیده شده است، به لاغر شدن وا می‌دارد (۲۱).

بر اساس دیدگاه دوم، الگوهای فراغت زنان، مقاومت در برابر محدودیت‌های اجتماعی را امکان‌پذیر می‌کند. شرکت در فعالیت‌های اوقات فراغت، فرصت‌هایی برای شکل‌گیری هویت و اعتماد به خود فراهم می‌کند (۲۲). افراد با انتخاب الگوهای مصرف، خود را از دیگران متمایز می‌کنند (۲۳). هویت زنان اغلب تحت تأثیر تصویری که از رفتار زنان در انتظار مورد انتظار است - زن باید اینگونه باشد - قرار دارد (۲۴). این هنجارهای اجتماعی به عنوان شکلی از محدودیت در فعالیت‌های اوقات فراغت، به خصوص در فضاهای عمومی است؛ از این رو برای زنان محدودیت‌هایی در رفتار و لباس به عنوان رفتار محترمانه و زنانه مورد انتظار است. با این حال، زنان از فعالیت‌های اوقات فراغت به عنوان یک عرصه برای «توانمندسازی خود و مقاومت در برابر هنجارهای مورد انتظار»، استفاده می‌نمایند (۲۵). استدلال برای مقاومت از طریق اوقات فراغت، اغلب بر مفهوم اوقات فراغت به عنوان یک «امکان شخصی انتخاب و تعیین سرنوشت خود»، دلالت دارد زیرا «فرصت‌هایی برای اعمال قدرت شخصی و استراحت (رها شدن) از نقش‌های سنتی» و در نتیجه «شکل‌گیری هویت‌های جدید» به افراد می‌دهد؛ بنابراین زنان قربانیان منفعل ساختارهای از پیش تعیین شده نیستند؛ بلکه آنها سوژه‌ها یا کنشگران فعالی هستند که هویت خود را بر ساخته‌اند؛ به علاوه از طریق اوقات فراغت، اعتماد به نفس زنان تقویت می‌شود و غلبه بر انتظارات نقش در جامعه مرد سالار، فرصتی برای مخالفت با روابط نابرابر اجتماعی ارائه می‌دهد. همچنین، اوقات فراغت برای زنان به عنوان فعالیت‌های آرامش بخش و شادی آور محسوب می‌شود (۸) زیرا فعالیت‌های تفریحی (فراغتی)، حس لذت و آزادی نسبی ایجاد می‌کند (۲۶). فراتر از دو دیدگاه متداول درباره

مجازی، ورزش و آموزش، سفر، فعالیت‌های خانگی و فعالیت‌های جمعی اشاره کرد که مهمترین آنها، فضای مجازی می‌باشد (۳۲). نتایج برخی پژوهش‌های صورت گرفته مرتبط با مسائل فراغتی زنان حکایت از دو بعد مسائل درون حاکمیتی دارد شامل حاشیه‌ای شدن، فقدان نگاه ویژه به زن، بی‌تفاوتی، سیاست نمایشی و خلا مدیریتی و در بعد مسائل برون حاکمیتی شامل محدودیت، غلبه مصرف، انباشت فراغت و پروژه نمایشی (۳۳).

یافته‌های پژوهش‌های انجام گرفته در خارج از کشور نشان می‌دهند رفتارهای فراغتی زنان از رفتارهای فراغتی مردان، متمایز است؛ یعنی اوقات فراغت، معانی مختلفی برای زنان و مردان دارد. مردان به نسبت زنان، در انتخاب فعالیت‌های فراغتی، استقلال و آزادی و قدرت بیشتری دارند (۲۶). به طور کلی زنان برای فراغت‌شان، زمان و منابع و فرصت‌های کمتری دارند (۳۴)؛ به علاوه نگرانی‌های فراوانی درباره امنیت زنان در زمان‌های فراغت، شناسایی شده است (۳۵). زنان، به طور مداوم برنامه‌های زندگی خود را با نیازهای اعضای خانواده یا همسر خود یا کودکان، تنظیم می‌کنند (۳۶ و ۳۷). همچنین، مطالعات نشان می‌دهد، مردان بر فرصت‌های فراغت و دوستی‌ها و شبکه‌های اجتماعی زنان، نفوذ قوی و تعیین کننده‌ای دارند. محدودیت‌های فراغتی زنان، با عوامل متعددی همچون منابع، خانواده، زمان، تعهدات، مراقبت از کودکان، قدرت مردان و کنترل‌های اجتماعی مرتبط است (۶). جکسون و هندرسون (۳۸) تصریح کرده‌اند که محدودیت در الگوهای فراغت زنان، تابع تفسیرهای فرهنگی از جنسیت است. پژوهش‌های مقایسه‌ای در سطح بین‌الملل در حوزه اوقات فراغت زنان نشان می‌دهد که جنسیت بر اوقات فراغت تاثیر مستقیم دارد؛ در کشورهایی با هنجارهای جنسیتی محافظه-کارانه و قدرت سیاسی کمتری برای زنان، کیفیت اوقات فراغت زنان از مردان نیز کمتر است. در مقابل در کشورهای برابری طلب، شکاف جنسیتی در کیفیت اوقات فراغت کاهش می‌یابد و در برخی موارد معکوس می‌شود بدین معنی که کیفیت فراغت زنان از مردان بیشتر است (۳). همچنین پژوه‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که ازدواج، منجر به محدود شدن اوقات فراغت در زنان و بر عکس برای مردان بهره مند شدن از اوقات فراغت می‌گردد (۳۹). در واقع تحلیل‌های فمینیستی نشان می‌دهد اوقات فراغت، زمینه‌ای برای فرمانبرداری زنان و سلطه بر آنها است؛ با این حال هم‌زمان، اوقات فراغت زمینه مقاومت در برابر ایدئولوژی‌ها و گفتمان غالب است. اوقات فراغت عرصه مهمی برای مقاومت در برابر اشکال مختلف سلطه‌گری پدرسالارانه فراهم می‌کند.

با تاملی به تحقیقات پیشین می‌توان به این جمع‌بندی رسید که عمده پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه در قالب پژوهش‌های پیمایشی بوده و عمدتاً به مسائلی همچون میزان

رضایت زنان از اوقات فراغت و یا نوع اوقات فراغت آنها پرداخته است. لذا پژوهشی با رویکرد پدیدارشناسی در دانشجویان به عنوان بخش وسیعی از جامعه در حال گذار، می‌تواند فهمی عمیق از این حوزه در ایران را نمایان کند. از آنجایی که شهر شیراز به عنوان یکی از مراکز گردشگری در سطح ملی بوده و بسترهای فراغتی مورد نیاز عمدتاً در این شهر وجود دارد، لذا فهم تجربه زیسته دانشجویان دختر دانشگاه شیراز می‌تواند بسترهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی حاکم بر ذهن دانشجویان را قابل فهم نماید. براین اساس، پرسش محوری پژوهش حاضر این است که «دانشجویان دختر دانشگاه شیراز اوقات فراغت را چگونه تجربه می‌کنند؟» و «تجربه فراغتی آنها چگونه شکل گرفته است؟»

روش پژوهش و ابزار پژوهش

به منظور درک فرایند شکل‌گیری الگوهای رفتار فراغتی دانشجویان، این پژوهش با رویکرد کیفی تحقیق و به روش پدیدارشناسی، زمینه‌های تجربه جنسیتی فراغت را بررسی کرده است. مشارکت‌کنندگان بالقوه پژوهش، همه دانشجویانی هستند که در دانشگاه شیراز تحصیل می‌کردند. نمونه پژوهش ۲۳ نفر از دانشجویان دختر دانشگاه شیراز بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع موارد مطلوب انتخاب شدند. از بین این ۲۳ نفر ۱۱ نفر (۴۷/۸ درصد)، ۹ نفر (۳۹/۱ درصد) و سه نفر (۱۳/۱ درصد) نیز دانشجوی دکتری بودند. از بین این تعداد ۱۲ نفر (۵۲/۲ درصد) دانشجوی رشته‌های علوم انسانی، ۶ نفر (۲۶/۱ درصد) دانشجوی رشته‌های علوم پایه و ۵ نفر (۲۱/۷ درصد) نیز از رشته‌های فنی و کشاورزی بوده‌اند. معیار ورود در پژوهش، علاقه مند بودن به موضوع و همچنین جنسیت (دانشجویان دختر) بوده است. همچنین تصمیم‌گیری برای پایان نمونه‌گیری، براساس ایده اشباع نظری بوده، بدین معنی که مصاحبه‌ها تا رسیدن به داده‌های تکراری، جایی که چیز جدیدی به دست نیاید، ادامه یافته است. گردآوری داده‌ها با استفاده از روش مصاحبه‌روایی انجام گرفت؛ براین اساس روایت تجربه فراغتی دانشجویان بازخوانی شد و زمینه‌های شکل‌گیری تجربه جنسیتی فراغت آنها براساس تجربیات‌شان در زندگی روزمره، مشخص شده است. مصاحبه‌های ۴۵ تا ۹۰ دقیقه‌ای به وسیله ضبط صوت، ضبط شدند سپس در محیط ورد و به صورت کلمه به کلمه پیاده‌سازی و تایپ شدند. متن مصاحبه‌ها خط به خط مطالعه شدند و گداهای باز از آن استخراج شد. بنابراین، داده‌ها با استفاده از روش کدگذاری نظری تفسیر شده‌اند. کدگذاری نظری، عملیاتی است که طی آن داده‌ها تجزیه و مفهوم‌سازی و به‌شکلی تازه، در کنار یکدیگر قرار داده می‌شوند. تجزیه و تحلیل داده‌ها هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها

داده‌ها، پس از کدگذاری، داده‌ها برای بررسی مقبولیت کدها به دو نفر از ناظران داده شده، توافق درباره نتایج به دست آمده است. براساس ملاحظات اخلاقی، حضور مصاحبه‌شونده‌ها (نمونه‌ها) در فرایند پژوهش اختیاری بوده است؛ آنها می‌توانستند از ادامه مصاحبه انصراف دهند یا به پرسش‌هایی که برای‌شان نامطلوب بوده است، پاسخ ندهند. همچنین ضبط کردن مکالمه‌ها با رضایت آنها انجام شده است. آنها می‌توانستند ضبط کردن قسمتی از مصاحبه را متوقف کنند. در این موارد، مصاحبه با یادداشت کردن گفت‌وگوها ادامه می‌یافت. شایان‌ذکر است، مصاحبه‌شونده‌ها با اطمینان از حفظ شرایط گمنامی و ناشناخته ماندن، در پژوهش مشارکت نموده‌اند و گزارش تحقیق با در نظر گرفتن تعهدات پژوهشگر به مصاحبه‌شونده‌ها، تهیه شده است.

یافته‌های پژوهش

با تحلیل مصاحبه‌های روایی، ۱۲۷ کد باز شناسایی شده است؛ سپس با کشف روابط بین مضامین باز، ۱۲ مقوله مضمون سازمان‌دهنده مرحله اول و پنج مضمون اصلی استخراج شد. بنابراین، داده‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها در قالب پنج مضمون اصلی، به‌عنوان زمینه‌های جنسیتی شکل‌گیری الگوهای فراغتی، توصیف می‌شوند. جدول شماره ۱، مضامین فراگیر و مضامین سازمان‌دهنده را نشان می‌دهد.

است. براین اساس، داده‌های جدید هم‌زمان با تمام داده‌ها مقایسه می‌شود تا محوریت مطلوب در بین داده‌ها آشکار گردد. داده‌ها به دقت به کوچک‌ترین اجزاء ممکن شکسته می‌شوند و تفاوت و تشابه‌ها مقایسه می‌گردد. طبقه‌بندی با اطلاق کدهای جداگانه و مرور مکرر و ادغام کدهای مشابه انجام می‌گیرد تا کدهای اصلی تولید شود. این حرکت قیاسی و استقرایی مداوم بین طبقات، باتوجه به ویژگی‌ها و مختصات هر طبقه ادامه یافتند تا مقوله‌های اصلی و نیز طبقه مرکزی که در بین آنها محوریت دارد، انتخاب شود.

در این پژوهش، پایایی بر اساس رویه تحقیق است؛ بدین معنی که با مقایسه یافته‌های تحقیق و نیز تکوین و تحلیل داده‌ها به نحوی که مشخص باشد کدام گزاره متعلق به مصاحبه‌شونده-هاست و کدام یک، تفسیر محقق است. ارزیابی اعتبار به روش ارتباطی و روش افزایش تاییدپذیری انجام گرفته است؛ بدین معنی که داده‌ها به‌طور مداوم بررسی می‌شدند. همچنین، با تخصیص زمان کافی به مصاحبه‌شونده و نیز با انجام مصاحبه در زمان‌های متفاوت و در چند مرحله، مصاحبه‌شونده امکان بازسازی تجارب زیسته خود را داشته است و در روایت تجربه فراغت، این امکان برای مصاحبه‌شونده فراهم می‌شد تا همه تجارب زیسته خویش را در اختیار مصاحبه‌کننده قرار دهد. بررسی در زمان‌های مداوم امکان بازخورد به داده‌ها را فراهم نموده است و مصاحبه‌شونده‌ها با مرور دست نوشته‌ها در رسیدن به داده‌های عینی نقش فعالی داشته‌اند؛ به‌رغم این، برای کسب مقبولیت

جدول ۱- مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر تجربه زیسته دانشجویان از فراغت

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده مرحله دوم	مضامین سازمان‌دهنده مرحله اول	مضامین سازمان
تجربه زیسته دانشجویان دختر اوقات فراغت	جهت‌گیری فراغتی فرد محور	تمایل به انتخاب فراغت غیرفعال	«وقتی فراغت داریم هم،... کتاب غیردرسی می‌خوانیم، فیلم می‌بینیم، یا صحبت می‌کنیم.»
	محدودیت ساختارهای	جهت‌گیری‌های فراغتی آزادانه و انتخابی	«فضای بیرونی چیزایی رو به تو تحمیل می‌کنه که تو مجبور می‌شی به فضای درونی پناه ببری که آزادتری و شرایط انتخاب بیشتری داره.»
		جنبه‌های مذهبی	«دین اسلام هم یه سری مسائل داره، فرق بین زن و مرد هم قائل شده که نمود اونو می‌تونی کنار ساحل ببینی که خانوما با حجابند و آقایون خیلی راحتند.»
		محدودیت‌های عرفی-فرهنگی	«قبل از دانشجویی‌ام خیلی با بچه‌ها اینور و اونور نمی‌رفتم، پدرم خوشش نمی‌اومد، می‌گفت دختر هر جایی نباید بره.»

محدودیت‌های ساختارسیاسی	«اگر پلیس و یا گشت ارشاد را ساختارهای سیاسی در نظر بگیریم، اینها فراغت دختران را محدود می‌کند و نمی‌گذارند دختران به بعضی جاها بروند مثلاً ورزشگاه رفتن»	بسترهای فراغتی تبعیض آمیز
تخصیص امکانات نابرابر	«...تبعیض جنسیتی در مکان‌هایی که برای اوقات فراغت هست، وجود دارد مثلاً شیفت استخرها یا باشگاه‌ها برای خانم‌ها کمتر است تا برای آقایان یا در دوچرخه سواری.»	
محدودیت در تنوع فراغت	«...مثلاً، دخترها جاهایی نمی‌توانند بروند؛ مثلاً اگر موسیقی کار کردن را فراغت بدانیم، نمی‌توانند موسیقی کار کنند یا مثلاً، دخترها نمی‌توانند به ورزشگاه بروند و این یک نوع تبعیض است.»	
نگاه فرهنگی	«...من با خانواده پارک می‌رم؛ ولی در پارک اینقدر نگاه می‌کنن که وسایلت رو جمع می‌کنی و میری.»	
عدم امنیت ذهنی ساختاری	«با یک کسی بیرون می‌روی، آن مأموری که دور می‌زند کاری به این ندارد که حدود شما چیست و نوع این رابطه چیست. او فقط می‌پرسد، چه نسبتی دارید! و اگر ببیند با هم نسبتی ندارید، شما را خواهد برد!»	گذران اوقات فراغت عدم امنیت در
عدم امنیت مکانی و زمانی	«برادر من شب‌ها هم خونه نمی‌یاد، بیرون به گردش می‌ره، در جنگل چادر می‌زنه و شب می‌مونه. اما من نه، من موظفم صبح که بیرون می‌رم، غروب نشده به خونه برگردم.»	اقتصادمحور فراغت جهت‌گیری
تمایز طبقاتی	«افرادی که از طبقه بالا هستند در هر زمینه‌ای دوست دارند که خودشان را از طبقات پایین و متوسط متمایز کنند. آنهایی که از طبقه بالا هستند جاهایی می‌روند که طبقه پایین به دلیل محدودیت‌های اقتصادی و فرهنگی نتوانند بروند.»	
جهت‌دهی فراغتی	«...کسی که پول نداشته باشه نمی‌تونه فیلم بگیره! کسی که بخواد دوچرخه سواری کنه، ولی پول نداشته باشه نمی‌تونه، پول خیلی مهمه؛ تنها کاری که می‌تونی با بی‌پولی انجام بدی، حرف زدن با دوستان و پیاده‌روی.»	

دخترها بیشتر از پسرها، بر گذران فراغت در فضای شخصی و فضای بسته تأکید دارند و الگوهای فراغت درونی‌تر را بر می‌گزینند زیرا ساختارهای اجتماعی و فرهنگی و خانوادگی برای زنان محدودیت‌های بیشتری ایجاد می‌کنند. به‌عنوان نمونه یکی از مشارکت‌کنندگان می‌گوید «وقتی فراغت داریم هم، دو سه کار بیشتر انجام نمی‌دیم. کتاب غیردرسی می‌خوانیم، فیلم می‌بینیم یا صحبت می‌کنیم» (مصاحبه ۲۷). دیگری می‌گوید: «از نظر خود من اوقات فراغت پیاده‌روی، موسیقی و فیلم است» (۳۵). همچنین فرد دیگری درباره چگونگی گذران فراغتش می‌گوید «اول مطالعه می‌کنم و خیلی برایم خوشایند است. بعد فیلم می‌بینم چون بعضی وقت‌ها فیلمی می‌بینی که اگر بخوای کتابش را بخوانی باید ساعت‌ها وقت بگذاری و البته فیلم همه جزئیات را نشان نمی‌دهد، با دوستان هم بیرون می‌روم» (مصاحبه ۲۹).

جهت‌گیری‌های فراغتی آزادانه و انتخابی: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد برای زنان دلیل یا معنای انتخاب الگوهای فراغت بسته یا درونی، محدودیت‌هایی است که جامعه برای آنها ایجاد نموده است. با این حال به‌نسبت زنان، مردان محدودیت‌های سخت‌گیرانه کمتری را گزارش داده‌اند و علاقه آنها به فراغت بسته، کمتر است. به‌عنوان نمونه یکی از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: «فضای بیرونی چیزهایی رو به تو

جهت‌گیری فراغتی فردمحور: مشارکت‌کنندگان در پژوهش، به‌رغم تنوع علایق فراغتی‌شان، الگوهای فراغتی‌ای که به آنها امکان انتخاب آزادانه‌تر و آزادی در انتخاب را می‌داد، برمی‌گزیدند؛ از این رو آنها الگوهای فراغتی‌ای که می‌توانستند به‌تنهایی تجربه‌اش کنند و در مکان و فضای شخصی‌شان تجربه‌پذیر بود و با امکانات شخصی یا نیازهای شخصی‌شان مطابقت داشت، برمی‌گزیدند. براین اساس آنها الگوهای بسته یا غیرفعال را انتخاب می‌کنند تا بتوانند آنچه را می‌خواهند پیگیری کنند زیرا برای انتخاب‌های دیگر، با محدودیت‌های گسترده‌ای توسط جامعه و خانواده روبه‌رو می‌شوند و نمی‌توانند آزادانه و بر اساس خواست خودشان فراغت را تجربه کنند. بنابراین، الگوهای فراغتی فردمحور، انتخاب آزاد و آزادی در انتخاب را بهتر از الگوهای جمع‌محور و دیگر الگوهایی که فرد باید در فضای عمومی و غیر شخصی تجربه کند، تأمین و تضمین می‌کند.

تمایل به انتخاب فراغت غیرفعال: مشارکت‌کنندگان باور دارند که باید اوقات فراغت خود را از طریق شیوه‌های فراغتی درونی که محدودیت‌های کمتری دارد، بگذرانند. آنها کتاب (شعر و رمان) خواندن و تماشای ماهواره و اینترنت را بر گشت و گذار در خیابان، میهمانی و پارتی‌های شبانه، مسافرت و هر فراغتی که بیرون از خانه باشد، ترجیح می‌دهند؛ به‌رغم این،

یک جاهای خاصی رفته ولی خیلی نه. خودم رو محدود می کردم به خاطر پدرم" (مصاحبه ۱۱). یکی از مشارکت کنندگان نیز می گوید "...مثلا شبها بیرون رفتن شاید ربطی به مذهب نداشته باشد اما عرف جامعه این طور ایجاب می کند که دخترها از یک ساعت خاصی به بعد بیرون نروند و این ساختار فرهنگی است" (مصاحبه ۳۶).

محدودیت ساختار سیاسی: ساختار سیاسی نیز محدودیت‌هایی برای زنان ایجاد کرده است. به عبارت دیگر از نظر مشارکت کنندگان کنترل نهادهای حاکمیتی همچون پلیس، گشت ارشاد و ... باعث شده که محدودیت‌هایی برای اوقات فراغت دانشجویان پیش بیاید. به عنوان مثال یکی از مشارکت کنندگان می گوید: "مثلا همین نحوه پوشش در جامعه ی ما؛ دخترها نمی توانند هر پوششی را که دوست دارند استفاده کنند. این یک نوع فراغت است که دختری که می خواهد از خانه بیرون برود هر پوششی که دوست دارد استفاده کند اما به دلیل محدودیتی که ساختارهای سیاسی ایجاد می کنند، مثلا اگر ماموران پلیس و یا گشت ارشاد را ساختارهای سیاسی در نظر بگیریم، اینها فراغت دختران را محدود می کنند و نمی گذارند دختران به بعضی جاها بروند. مثلا ورزشگاه رفتن محدودیتی است که ساختار ایجاد کرده است" (مصاحبه ۳۶). مشارکت کننده دیگری می گوید: "خوب ساختار خیلی انتخابها را محدود کرده است. من می توانستم و دوست دارم کارهایی را انجام دهم ولی ساختار نمی گذارد. ولی در همین محدوده موجود سعی می کنم کارهایی که خودم علاقه دارم را انجام دهم." (مصاحبه ۳۰)

بسترهای فراغتی تبعیض آمیز: به باور زنان، تبعیض جنسیتی در اوقات فراغت محرز می باشد و این تبعیض علیه زنان مطرح می شود در این مورد سه زیر طبقه تخصیص نابرابر امکانات، نوع اوقات فراغت و نگاه فرهنگی به عنوان موارد مربوط به تبعیض علیه زنان در اوقات فراغت به حساب می آید.

تخصیص نابرابر امکانات: مشارکت کنندگان بر این باور بودند که امکانات فراغتی برای زنان و مردان به صورت برابر در جامعه توزیع نشده و یک نوع تبعیض جنسیتی وجود دارد که غلبه امکانات فراغتی برای مردان بیشتر است. به عنوان مثال یکی از مشارکت کنندگان می گوید: "بحث مرد سالاری در فرهنگ ایرانی است که در همه جا قابل شهود است و به خاطر همین، در همه حوزه ها این مرد سالاری باعث یک نوع تبعیض جنسیتی در مورد زنان بوده و به ریشه های تاریخی برمی گردد" (مصاحبه ۱۳) یا یکی از زنان دیگر معتقد است: "تبعیض جنسیتی در مکان‌هایی که برای اوقات فراغت هست نیز وجود دارد. مثلاً شیفت استخرها یا باشگاه‌ها برای خانمها کمتر است تا برای

تعمیل می کنه که تو مجبور می شی به فضاهای درونی پناه بیری که آزادتری و شرایط انتخاب بیشتری داره» (مصاحبه ۱۴). یکی دیگر از مشارکت کنندگان می گوید: «ذهن فرد همیشه درگیر دغدغه‌های روزمره‌اش است. برای خود من هم، چون ابزارش فراهم نیست برایم در جامعه، مثلاً ممکن است خیلی کارها بخوام انجام دهم که لازم باشد بروم به پارک یا کنار رودخانه، ولی ساختار اجازه نمی دهد این کار را بکنم. برای همین کارهایی برای اوقات فراغت انتخاب می کنم که شخصی باشد، خیلی کاری به بیرون نداشته باشد. چیزی باشد که خودم را ارضا کند» (مصاحبه ۳۰).

محدودیت ساختارهای جامعه بر فراغت: اغلب مشارکت کنندگان از محدودیت‌ها و کنترل ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و تاثیر منفی آن بر اوقات فراغت باور داشتند. در این میان زیر طبقات یا کدهای محوری مربوط به این مضمون شامل جنبه‌های مذهبی، محدودیت‌های سیاسی و محدودیت‌های عرفی - فرهنگی می باشد.

جنبه‌های مذهبی: از نظر اکثر مشارکت کنندگان تفسیر خاص از دین به صورت چشم‌گیری بر شیوه گذران اوقات فراغت اثر می گذارد. دانشجویان دختر به صورت اساسی بر این باورند که تفسیر خاص موجود به دین باعث شده که اوقات فراغت آنها محدود گردد. به عنوان مثال یکی از مشارکت کنندگان بر این باور است که "تفسیر موجود از دین برای دخترها به خصوص یک مانع است، یک مانع شدید و شدید و شدید. من فکر می کنم تبعیض جنسیتی بیشتر به خاطر تفسیر موجود به مذهب برمی گردد نه به عرف و خانواده. چون خانواده‌ها هم تحت تاثیر مذهب هستند" (مصاحبه ۳۵). یا یکی دیگر از مشارکت کنندگان می گوید: "خود دین اسلام هم به سری مسائل داره، فرق بین زن و مرد هم قائل شده که نمود اونو می تونی کنار ساحل ببینی که خانوما با حجابند و آقایون خیلی راحتند." (مصاحبه ۲۸) یا یکی دیگر از مشارکت کنندگان می گوید: "می گویند در دین ما، محدودیت‌هایی برای جنس زن هست، که هر کاری برایش روا نیست. در نتیجه این محدودیت‌ها باعث می شوند دختر آزاد عملی که پسر دارد را نداشته باشد، آن طور که در فرهنگ غرب هست مثلاً" (مصاحبه ۳۱).

محدودیت عرفی - فرهنگی: ساختار اجتماعی و به طور خاص ویژگی‌های فرهنگی و سنتی بودن خانواده، محدودیت دیگری است که مشارکت کنندگان از آن یاد کرده اند. به عنوان مثال یکی از مشارکت کنندگان بر این باور است که: "قبل از دانشجویی ام خیلی با بچه ها اینور اونور نمی رفتم پدرم خوشش نمی اومد، می گفت دختر هر جایی نباید بره ولی بعد از دوره دانشجوییم که بزرگتر شدم به خورده اختیارم دست خودم اومد و

آقایان. یا مثلاً در استفاده از دوچرخه و موتور برای خانم‌ها محدودیت هست". (مصاحبه ۳۴)

محدودیت در تنوع فراغت: علاوه بر این، مشارکت‌کنندگان باور دارند که انواع اوقات فراغت برای زنان به دلیل محدودیت‌های ساختاری برای آنها در مقایسه با مردان خیلی محدودتر است. یکی از مشارکت‌کنندگان بر این باور است که: "چرا باید حق خانم‌ها گرفته بشود؟ من که راضی نیستم. دوچرخه‌سواری مگر چیست که یک خانم نباید بتواند انجام دهد؟ یک خانم که خودش عاقل و بالغ است خودش باید بتواند تصمیم بگیرد. نباید اینقدر محدود بشوند" (۲۰). یا مشارکت‌کننده دیگری می‌گوید: "مثلاً دخترها جاهایی نمی‌توانند بروند، مثلاً اگر موسیقی کار کردن را فراغت بدانیم نمی‌توانند موسیقی کار کنند یا مثلاً دخترها نمی‌توانند به ورزشگاه بروند و این یک نوع تبعیض است" (مصاحبه ۳۶).

نگاه فرهنگی: یکی از تبعیض‌های دیگری که برای زنان به طور خاص مطرح است نگاه فرهنگی به اوقات فراغت است. زنان با نگاه فرهنگی جامعه سنتی نمی‌توانند دوچرخه سواری کنند، نمی‌توانند خیلی تفریحات دیگر داشته باشند. به عنوان مثال یکی از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: "...دوست دارم دوچرخه‌سواری کنم، ولی راحت نیستم. اگر با دوچرخه بیرون بروم، حداقلش این است که به عنوان یک دختر چیزی به آدم می‌گویند. همین جا هم که هستم دوست دارم شب‌ها بیرون بروم، ولی محدودیت برایم ایجاد می‌کنند" (مصاحبه ۳۵). یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: "در شهر تهران شاید متناسب با نقش من ساخته شده باشد ولی در یک شهری مثل یزد من فکر نمی‌کنم مناسب باشد. یزد یک شهر مذهبی است و من با خانواده پارک می‌روم ولی در پارک اینقدر نگاه می‌کنند که وسایلت رو جمع می‌کنی و میری" (مصاحبه ۱۱).

عدم امنیت در گذران اوقات فراغت: یکی از محورهای دیگری که مشارکت‌کنندگان به عنوان تجربه زیسته خود از اوقات فراغت مطرح کردند، عدم امنیت در اوقات فراغت بود. در این میان دو زیر مقوله عدم امنیت ساختاری و عدم امنیت مکانی زمانی مطرح می‌شود که در مورد اول عدم امنیت فراگیر است؛ به عبارتی امنیت جنبه‌ی ساختاری دارد در حالی که در عدم امنیت مکانی و زمانی مربوط به عدم امنیت در مکانها و یا زمانهای خاصی برای گذران اوقات فراغت مطرح می‌گردد.

عدم امنیت ذهنی ساختاری: یکی از مولفه‌هایی که برای زنان احساس ناامنی در اوقات فراغت ایجاد می‌کند عدم امنیتی است که ساختار سیاسی اجتماعی جامعه بوجود آورده است. بسیاری از کارهای فراغتی برای جامعه مذهبی ممنوع بوده لذا در صورتی که فرد بخواهد آن کار را انجام دهد به دلیل کنترل ساختار، احساس

عدم امنیت می‌کند. به عنوان مثال یکی از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: "مثال عینی اینکه، یک آخر هفته من با کسی بیرون می‌روم. بگذریم از اینکه جنس آن رابطه چه باشد، ولی آن ماموری که دور می‌زند کاری به این ندارد که حدود شما چیست و نوع این رابطه چیست. او فقط می‌پرسد با هم چه نسبتی دارید. و اگر ببیند با هم نسبتی ندارید، شما را خواهد برد. خوب این خیلی بر احساس امنیت تاثیرگذار است. وقتی من در خیابان قدم می‌زنم برای فراغت است دیگر" (مصاحبه ۳۰). یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان می‌گوید "به اسم اسلام، گشت ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر دارند و وقتی من نوعی با یک پوشش خاص با یک آقای دارم قدم می‌زنم می‌آیند و گیر می‌دهند، یا همین دیر آمدن به خوابگاه. به این ترتیب سعی می‌کنم به یک محیط بسته بروم و نگذارم کسی به من بی‌احترامی و توهین کند، به صرف اینکه دارم در خیابان با یک آقا راه می‌روم. چون این اتفاق برای ده دوازده نفر از دوستانم افتاده است به شما می‌گویم. اصلاً برایشان هم مهم نباشد که این آقا دوست دوست، همکلاسی‌ات است یا برادرت است. خوب اینها خیلی تأثیر گذارند" (مصاحبه ۲۸).

عدم امنیت زمانی و مکانی: یکی دیگر از موارد برشمرده شده این است که برای دختران بسیاری از مکانها و یا ساعاتی از شبانه روز برای گذران اوقات فراغت امنیت وجود ندارد. به عنوان مثال یکی از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: "دخترها بعضی جاها نمی‌توانند بروند، مثلاً برای دیدن مسابقات فوتبال. همچنین در ساعات خاصی از شبانه‌روز نمی‌توانند تنهایی بیرون بروند ولی آقایان می‌توانند. اما اگر این امنیت برای خانم‌ها تامین می‌شد، خیلی خوب بود. مثلاً شب‌ها که خانم‌ها نمی‌توانند بیرون بروند، و در خانه هم کار مفیدی ندارند، دوست دارند بیرون بروند و دلتنگی‌شان برطرف شود ولی باید یک همراه داشته باشند. اگر این امنیت بود، چنین شرایطی پیش نمی‌آمد" (مصاحبه ۳۴) یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: "برادر من از ۷ روز هفته ۴ روزش را بیرون است، به تنهایی جاهای مختلف می‌رود، شب‌ها هم به خانه نمی‌آید، بیرون به گردش می‌رود، در جنگل چادر می‌زند و شب می‌ماند اما من نه، من موظف هستم صبح که بیرون می‌روم غروب نشده به خانه برگردم" (مصاحبه ۳۳). مشارکت‌کننده دیگر می‌گوید: "مثلاً من نمی‌توانم جنگل بروم. هم‌اتاقی‌ام باید هماهنگ کند که دوستانش، پسرها، حتماً باشند که ما بتوانیم جنگل برویم" (مصاحبه ۲۹). مشارکت‌کننده دیگری می‌گوید: "من دوست دارم مثلاً شب‌ها بروم پیاده‌روی، در صورتی که احساس امنیت نمی‌کردم، به شرطی می‌توانستم بروم که برادرم برای من وقت می‌گذاشت. اگر یک وقتی شب‌ها فوتبال داشت مجبور بودم صبر کنم فوتبال تمام شود تا با من برای پیاده‌روی بیاید. من

کدام نوع اوقات فراغت را انتخاب کند. به عنوان مثال یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد است: "آنهايي که وضع مالي بهتري دارند، مي‌توانند به مکان‌های بهتري برای گذران این اوقات بروند، مثل سفرهای زیارتی-سیاحتی، یا به خارج بروند. ولی آنهايي که وضع مالي متوسط یا پايين دارند، فقط مي‌توانند در شهر یا محدوده اطراف خودشان برنامه‌ريزي کنند" (مصاحبه ۳۱) یا یکی از مشارکت‌کنندگان زن می‌گوید: "مثلاً من مي‌خواستم برم یوگا، اروبيک، ولی نرفتم. کنسرت‌های موسيقي، خوشنويسي که به خاطر وضع اقتصادي نرفتم" (مصاحبه ۱۱). یکی ديگر مشارکت‌کنندگان بر این باور است که: "اگر من وضعيت مالي خيلي خوبي داشتم به سفر خارج از کشور مي‌رفتم، کتاب‌هایی را که الان نمی‌توانم بخرم را برای خواندن مي‌خریدم، و خيلي کارهای ديگر می‌کردم که الان نمی‌توانم انجام دهم" (مصاحبه ۳۶). یکی ديگر از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: "...کسی که پول نداشته باشد نمی‌تواند فيلم بگیرد. کسی که بخواهد دوچرخه‌سواری کند، ولی پول نداشته باشد نمی‌تواند، پس پول خيلي مهم است. تنها کاری که می‌توان با بی‌پولی انجام داد، حرف زدن با دوستان و پياده‌روي است" (مصاحبه ۳۵).

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش، پنج طبقه اصلی از جهت‌گیری فراغتی فرد محور، محدودیت ساختارهای جامعه بر فراغت، بسترهای فراغتی تبعیض آمیز، عدم امنیت در گذران اوقات فراغت، جهت‌گیری اقتصادمحور فراغت را به عنوان مقوله‌های اصلی شکل‌گیری الگوهای فراغتی دانشجویان معرفی کرد. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین (۳۸ و ۱۹ و ۴ و ۳۳) که نشان می‌دهند جنسیت مهم‌ترین عامل تمایز بخش رفتارهای فراغتی است، همسو است. تمایز بخشی ادارک دختران از پسران در ارتباط با اوقات فراغت به خصوص در کشورهای در حال توسعه قابل فهم است، از این جهت که در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران از یک طرف همچنان خانواده‌ها دارای فرهنگ مردسالارانه بوده و توجه ساختارهای فرهنگی اجتماعی نیز به زن به صورت سنتی است. لذا در چنین فضایی عمدتاً اوقات فراغت و بسترهای فنی، اجتماعی و فرهنگی مورد نیاز با آن برای دختران با چالش مواجه می‌شود؛ در نتیجه بسیاری از دختران دانشجو که به دلیل سطح تحصیلات عالی انتظار پذیرفته شدن برابر به عنوان اعضای جامعه را دارند، با چالش مواجه می‌شوند چرا که هنجارهای اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی برای دانشجویان دختر با انتظارات آنها هماهنگ نیست. در نتیجه یکی از مواردی که منجر به تمایز بخشی دو جنسیت و ادراک متفاوت آنها می‌شود اوقات فراغت است.

نمی‌توانستیم ۱۲ یا ۱ شب تنها بیرون بروم واقعا امنیت نیست" (مصاحبه ۳۵).

جهت‌گیری اقتصاد محور فراغت: یکی از مضامین دیگری که مشارکت‌کنندگان به آن اذعان داشتند مسائل مربوط به اقتصاد و مسایل مالی در اوقات فراغت بود. در این مورد دو زیر طبقه شامل تمایز طبقاتی و جهت دهی فراغتی است که در مورد اول فراغت باعث تمایز گروه‌های و طبقات جامعه می‌شود و دومین مورد هم این است که بر اساس توان مالی افراد اوقات فراغت آنها جهت‌دهی می‌شود.

تمایز طبقاتی: شیوه گذران اوقات فراغت می‌تواند سبب تمایز طبقاتی گروه‌های مختلف باشد. به عنوان مثال یکی از مشارکت‌کنندگان بر این باور است که "مثلاً افرادی که از طبقه بالا هستند در هر زمینه‌ای دوست دارند که خودشان را از طبقات پايين و متوسط متمایز کنند. این مسئله در فراغت هم رخنه کرده است. آنهايي که از طبقه بالا هستند جاهایی می‌روند که طبقه پايين به دليل محدودیت‌های اقتصادي و فرهنگي نتوانند بروند." یا یکی ديگر از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: "آنهايي که از طبقه بالا هستند در تعطیلات عید ممکن است به سفر خارج بروند و آنهايي که از طبقه متوسط هستند به شهرستان‌ها اطراف بروند و آنهايي که از طبقات پايين هستند در خانه بمانند. این خود یک نوع فراغت است. آنهايي که طبقه بالا هستند مثلاً دوست دارند یک نوع ورزش‌هایی را به عنوان فراغت انجام دهند که طبقات پايين انجام نمی‌دهند، ورزش‌های سبک غربی مانند گلف، یا بيلیارد. اما آنهايي که طبقه پايين هستند بیشتر ترجیح می‌دهند فوتبال بازی کنند، یا خيلي ورزش‌های سنگین انجام می‌دهند که شاید برای سلامت جسم خيلي مفید نباشد. از نظر کتاب خواندن هم احساس می‌کنم که طبقه‌های بالا کتاب‌هایی می‌خوانند که به درد زندگیشان می‌خورد، یعنی به سمت اهدافشان -چه اقتصادي یا فرهنگي و یا غیره- جهت دار است. اما کتاب خواندن طبقات پايين یک نوع فراغت جهت دار نیست، یک نوع فراغت اجباري و غیر ارادي است. یعنی مجبور می‌شوند یک کتاب‌هایی را بخوانند به خاطر این که بدون آن کتاب‌ها به جایی نمی‌رسند. یک فرد طبقه پايين مجبور است مثلاً کتاب حساب داری بخواند به خاطر این که اگر نخواند به جایی نمی‌رسد، مجبور است بخواند تا بتواند مدرک بگیرد و به جایی برسد اما انسانی که در طبقه بالاست اصلاً نیازی به شغل‌هایی به این شکل ندارد که لازم باشد کتاب‌هایی را که دوست ندارد بخواند تا مدرک بگیرد و شغل پیدا کند. بنابراین، این‌ها همه باعث طبقاتی شدن فراغت می‌شوند" (مصاحبه ۳۶).

جهت‌دهی فراغتی: مشارکت‌کنندگان در پژوهش بر این باور بودند که وضعیت مالی فرد می‌تواند نوع اوقات فراغت وی را تعیین کند؛ به عبارت دیگر فرد با توجه به وضعیت مالی تصمیم می‌گیرد

سنتی و کلیشه ای عمدتاً زنان در نقش مادران و همسرانی که عمدتاً باید در خانه بمانند تعریف می‌شوند؛ در نگاه سنتی به زنان آن گونه که باید، توجه نمی‌شود، در نتیجه اولویت‌های فراغتی آنها نیز در متن اولویت‌های اجتماعی قرار نمی‌گیرد.

عدم امنیت در گذران اوقات فراغت یکی دیگر از مضامینی است که در گذران اوقات فراغت برای دانشجویان شکل گرفته است. در واقع تجربه‌های فراغتی احساس امنیت زنان بسیار پایین‌تر از احساس امنیت مردان، ارزیابی شده است. تجربه‌های فراغتی دانشجویان بیانگر آن است که امنیت، جنسیت‌محور شده است و دختران دانشجو بیشتر از پسران دانشجو، احساس ناامنی می‌کنند؛ به علاوه محدودیت‌های ساختاری فراغت دختران بیشتر از محدودیت‌های ساختاری فراغت پسران است. شوا (۴۲) براساس شواهد نشان می‌دهد که زنان از ترس خشونت در خارج از خانه و همچنین در داخل خانه، گزینه‌های اوقات فراغت خود را محدود می‌کنند. پژوهش‌های دیگر (۶) و ۱۸ و ۴۱) نشان می‌دهند، امنیت زنان در زمان‌ها و مکان‌های مختلف بسیار شکننده و ناپایدار است. آنها نمی‌توانند در مکان‌های خلوت تردد کنند یا فضاهای فراغتی خلوت و بسته، نگرانی آنها را افزایش می‌دهد؛ همچنین تجربه الگوهای فراغتی در ابتدای صبح و بعد از ظهرها و شب‌ها، برای آنها همراه با استرس و اضطراب فراوان است. این احساس که در کشورهای در حال توسعه دختران نسبت به پسران احساس ناامنی بیشتری دارند، عمدتاً به بسترهای فرهنگی از جمله مردسالاری نیز بر می‌گردد.

تحصیلات عالی، بینش‌ها و گرایش‌ها و اولویت‌های فراغتی جوانان را تغییر داده است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن هستند که دانشجویان برای گذران فراغت‌شان به کاربردی بودن و اثربخش بودن تجربه فراغتی‌شان توجه می‌کنند. برای آنها فراغت، بخشی از فرایند کسب مهارت‌ها و پیش‌نیازهای زندگی شخصی یا حرفه‌ای‌شان محسوب می‌شود. کیفیت الگوهای فراغتی دانشجویان با فضای فرهنگی - علمی دانشگاه و دانشکده و رشته‌شان پیوند یافته است. نتایج پژوهش‌های پیشین (۲۳ و ۱۷) بر تمایز الگوها و سبک‌های فراغتی دانشجویان با سایر جوانان تأکید می‌کنند. معنای ذهنی دانشجویان از فراغت، در تجربه زیسته آنها در دانشگاه و خوابگاه به دست آمده است. بر مبنای نتایج پژوهش پیشنهادت زیر مطرح می‌شود:

جهت‌گیری فراغتی فرد محور یکی از اصلی‌ترین مضامین ادراک شده دانشجویان دختر از اوقات فراغت است. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج سایر پژوهش‌ها (۵ و ۴ و ۲۹) همسو است؛ در واقع به دلیل متکی بودن مالی اغلب دانشجویان دختر و به طور کلی زنان به مردان خانواده و همچنین محدودیت‌هایی که ساختارهای اجتماعی و فرهنگی برای فراغت فعالانه و اجتماعی زنان ایجاد می‌کنند، عمدتاً زنان در شرایط برابر ترجیح می‌دهند، فراغت فرد محور را انتخاب کنند، منظور از فراغت فرد محور گذراندن اوقات فراغت در محیط‌ها و اشکالی است که فرد بتواند به طور کامل بر آن کنترل داشته باشد. لذا دلیل محدودیت‌های اقتصادی و همچنین محدودیت‌های فرهنگی موجود، زنان سعی می‌کنند که فراغت فرد محور را به عنوان یک اصل انتخاب نمایند.

محدودیت ساختارهای جامعه بر فراغت یکی دیگر از مضامینی است که در گذران اوقات فراغت برای زنان شکل گرفته است. ساختار جامعه (قواعد و منابع موجود) اجازه نمی‌دهد دانشجویان از محدوده الزامات ساختاری خارج شوند. تجربه زیسته دانشجویان، در چارچوب امکانات طبقاتی و خانوادگی آنها است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند الگوهای فراغت تابع وضعیت (جایگاه) طبقاتی افراد است؛ یعنی معنای ذهنی افراد بر اساس تمایزها و تفاوت‌های طبقاتی‌شان شکل گرفته و درک افراد از فراغت و برنامه‌های فراغتی، بر اساس طبقه اجتماعی اقتصادی‌شان، متفاوت است؛ به علاوه زنان مشارکت کننده در پژوهش معتقدند وضعیت مالی فرد می‌تواند نوع و میزان فراغت وی را تعیین کند؛ به عبارت دیگر افراد با توجه به وضعیت مالی‌شان، تصمیم می‌گیرند کدام نوع فراغت را انتخاب کنند. نتایج سایر پژوهش‌ها (۴۰ و ۱۸ و ۲۳ و ۲۹) این یافته را تأیید می‌کنند.

بسترهای فراغتی تبعیض آمیز یکی دیگر از مضامینی است که در گذران اوقات فراغت برای زنان شکل گرفته است. نتایج این بخش از پژوهش همسو است با پژوهش‌های پیشین (۱۹ و ۴۱ و ۳۸) مبنی بر دسترسی کمتر زنان به امکانات فراغتی نسبت به مردان؛ به علاوه امکانات فراغتی زنان، کیفیت نامطلوبی دارد و متناسب با جمعیت آنها نیست. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که شاید یکی از عوامل موثر بر عدم وجود بسترهای عادلانه امکانات و بسترهای فراغتی برای زنان، نگاه سنتی و کلیشه‌ای جامعه به زنان باشد؛ چرا که در نگاه‌های

References

- Tokay Argan, M., & Mersin, S. (2020). Life satisfaction, life quality, and leisure satisfaction in healthprofessionals. *Perspectives in Psychiatric Care*.
- Mutz, M., Reimers, A. K., & Demetriou, Y. (2020). Leisure time sports activities and life satisfaction: deeper insights based on a representative survey from Germany. *Applied Research in Quality of Life*, 1-17.
- Yerkes, M. A., Roeters, A., & Baxter, J. (2020). Gender differences in the quality of leisure: A cross-national comparison. *Community, Work & Family*, 23(4), 367-384.
- Zanjari N, Sadeghi R, Delbari A. (2019). Analysis of Gender Differences in Time Use Among Iranian Older Adults. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2019; 13 (5) :588-603.
- Seyedan, F. (2019). Needs Assessment of Leisure Needs of Male and Female Members of Student Organization in Tehran. *QJFR*, 16 (3): 125-152
- Khan, S. (2011). Gendered Leisure: Are Women More Constrained in Travel for Lesiure?, *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 6(1): 105-121.
- Weinberg, L. (2019). The Rationalization of Leisure: Marxist Feminism and the Fantasy of Machine Subordination. *Lateral*, 8(1).
- Shaw, S. M. (2001). Conceptualizing resistance: Women's leisure as political practice. *Journal of leisure research*, 33(2), 186-201.
- Day, Kirsten. (2001), Constructing masculinity and women's fear in public space in Irvine, California, *Gender, Place and Culture*, 8: 109-127.
- Leitner, M. J. and. Leitner, S. F. (2004). *Leisure Enhancement*, third edition, New York: The Haworth press.
- Marzoorghi, R & Mansoori, S. (2016). Qualitative content analysis of elementary textbooks based on gender orientation, *Women in Development and Politics*, 13(4), 469-485.
- Abedini Baltork, M. & Mansoori, S. (2018). Identifying and Leveling the Barriers to Women's Promotion in Managerial Posts in Iranian Educational System based on Interpretative Structural Modeling, *Women in Development and Politics*, 16(3), 397-414
- Feizy, T. Mooghali, A. Rafiee, M. Hoseini, S. (2015). The Study of the Situation of Women Promotion Indicators to Managerial Positions at the Ministry of Health and Medical Education. *Sjimu*, 23 (5):111-119
- Sharaf al-Din, S. H. (2015). The Ahl al-Bayt's Life Style in Entertainments and Leisure Time, *Islam & Psychology*, 9(16): 27-54.
- Bankipoorfard, A.H. & Rabbani Esfahani, H. (2014). Leisure spending style from the perspective of social scientists and Islamic perspectives, *Islamic Social Studies*, 20(1): 103-121.
- Shaw, S. M. (1997). Controversies and contradictions in family leisure: An analysis of conflicting paradigms. *Journal of Leisure Research*, 29(1), 98-112.
- Azad Armaki, T. & Akbari, H. (2012). The Understanding of The Quality of The Iranian Society on The Basis of Young Generation's Leisure Time, *quarterly of social studies and research in Iran*, 1(2), 1-22.
- Moghadas, A. & Soroush, M. (2012). Life Social Space: Recreational Activites of Women in Shiraz, *Iranian journal of Social Probles*, 2(5&6), 41-68
- Rafatjah, M. (2011). Leisure and Cultural Norms,. *Journal of Iranian Cultural Research*, 4(1), 151-220
- Rafatjah, M. (2009). Young girl and Leisure Time, *Journal of Young Studes*, 13:151-174
- Shaw, S. M. (1991). Women's leisure time—using time budget data to examine current trends and future predictions. *Leisure Studies*, 10(2), 171-181.
- Shaw, S. M., Kleiber, D. A., & Caldwell, L. L. (1995). Leisure and identity formation in male and female adolescents: A

- preliminary examination. *Journal of leisure research*, 27(3), 245-263.
- Kalantari, A; Rostamalizade, V & Nasimafza, A. (2013). Education and Cultural Consumption in Tehran, *Quarterly of social Studies and Research in Iran*, 2(1), 111-131
- Scraton, S., & Watson, B. (1998). Gendered cities: Women and public leisure space in the 'postmodern city'. *Leisure studies*, 17(2), 123-137.
- Green, E. (1998), 'Women Doing Friendship': an analysis of women's leisure as a site of identity construction, empowerment and resistance. *Leisure Studies*, 17: 171-185
- Henderson, K. A. and Bialeschki, M. D. (2010). Special Issue: People and Nature based Recreation, *Leisure Sciences*, 32(1): 1-107.
- Ebrahimi, Gh & Moslemi Petroodi, R(2012). Leisure, Cultural capital, and Women (Case Study of Juybar Town), *women in development and politics*, 9(4), 73-91.
- Sadeghi R, Balali E, Mohammadpur A. Social Inequality in Leisure Time. *refahj*. 2011; 10 (39) :357-389
- Rabbani, R., Shiri, H. (2010). Leisure Time and Social Identity. *Journal of Iranian Cultural Research*, 2(4), 209-242.
- Edrisi, A; Rahmani Khalili, E; Hosseini S. N (2011). Bourdieu's Theoretical Approach for Understanding the Relationship between Cultural Capital of Student Families and their Leisure Taste(A Case Study of the Students in Tehran University), *Quarterly Journal of Sociological Studies of Youth*, 2(5), 27-50
- Saffari, M. (2020). Analysis of Women's Place Identity and Dependence in Leisure Activities. *Quarterly Journal of Women and Society*, 11(42), 135-154.
- Kiani Salmi, S. (2020). Investigating and Explaining the Model of Spending Leisure Time, Measuring Attitudes and Identifying Barriers in Leisure Tourism Spaces for Women (Case study: Kashan). *journal of policing & social studies of women & family(pssw)*, 8(2), 493-522.
- Jafari Haftkhani, N., Rezania, S., Saffari, M. (2020). Women's leisure in metropolitan areas; Explaining the leisure issues of married women in Tehran. *Urban Sociological Studies*, 10(34), 123-150.
- Wegner, Lisa & J. Flisher, Alan & Muller, Martie & Lombard, Carl (2006), Leisure Boredom and Substance Use Among High School Students in South Africa, *Journal of Leisure Research*, 38(2):249-266.
- Rosewarne, L. (2005), The men's gallery: Outdoor advertising and public space: Gender, fear, and feminism, *Women's Studies International Forum*, 28: 67-78.
- Carlos Monterrubio, J. (2009), Identity and sex: Concurrent aspects of gay tourism, *Tourismos*, 4(2): 155-168.
- Keane, C. (1998). Evaluating the influence of fear of crime as an environmental mobility restrictor on women's routine activities. *Environment and Behavior*, 30(1), 60-74.
- Jackson E. L & Henderson K. A. (1995). Gender Based Analysis Of Leisure Constraints, *Leisure Sciences*, 17: 31-51.
- Rubiano-Matulevich, E., & Viollaz, M. (2019). Gender differences in time use: Allocating time between the market and the household. *The World Bank*.
- Sjolie A. N, Thuen, F. (2002). School journeys and leisure activities in rural and urban adolescents in Norway, *Health Promot Int*, 17(1): 21-30.
- Khaje Noory, B., Hasheminia, F. (2010). Investigating the Relationship between Leisure Activities and Juvenile Delinquency: The Case of High School Students in Shiraz. *Journal Of Social Sciences*, 7(1), 31-57
- Shaw, S. M. (1994). Gender, Leisure, and Constraint: Towards a Framework for the Analysis of Women's Leisure." *Journal of Leisure Research*, 26(1): 8-22.

